De Udstødte.

Roman

af

Friedrich Jacobsen.

Paa Dansk ved

F. Reiffenstein-Hansen.

(Fortsat.)

Hans Stemning var pludselig slaaet om, han følte sig temmelig hjælpeløs ved Tanken om, at Tøtteren foreløbig ikke kunde understøtte ham.

„Naturligvis, naturligvis, man skal ikke kaste sig bort, men naar det kommer til Stykket — — og det er dog altsammen kun for Ernst. I Piger er som Burrer — som Burrer."

Det var bleven mørkt, og Martha tændte Lampen.

Faderens sidste Ord havde faaet hende til at fare sammen med et Gys.

„En Burre," hviskede hun sagte og stirrede ind i det rødlige Lys.

„Aa, Gud, der som jeg vidste, at jeg var det for ham, saa var det vel klogest at glemme alt og gjøre alt, hvad der forlanges, alt, saa blev man da i det mindste mæt."

———

„Du mener altsaa virkelig, at vi maa gjøre det?" sagde Dønhoff og lagde Pennen paa det Aktstykke, han havde skrevet."

„Ubetinget," svarede Dora.

Ægteparret befandt sig i Assessorens Arbejdsværelse. Den vinterlige Dæmring begyndte allerede at bryde frem, og det regnede. Dønhoff sad med sin lange Pibe i Munden ved Skrivebordet, mens Dora stod bag ved ham ved Vinduet og stirrede ud i det triste Vejr.

„Vi skylder Onkel det," vedblev hun. „Han har været saa venlig mod os og skjænket mig det prægtige Smykke; enhver anden vilde allerede for længe siden have indbudt ham, men du er saa nærig —"

„Jeg er ikke nærig, kjære Barn," sagde Dønhoff rolig. „Til en tarvelig Middag med et Glas Vin er han mig til enhver Tid velkommen, baade med og uden Indbydelse; det synes jeg en Slægtning maa finde selvfølgeligt. Men saaledes som du vil gjøre det, Dora — de fineste Sager og dyreste Vine — kan du da slet ikke indse, at den Luksus gaar ud over hvad en uformuende Embedsmand kan tillade sig?"

„Han er Millionær," svarede den unge Frue sagte.

„Men det er jeg ikke, Dora. Hvad mener du? Rollerne er dog ikke lige."

Assessoren rejste sig og traadte hen ved Siden af sin Hustru.

„I Begyndelsen var du slet ikke saa begeistret for denne Onkel fra Amerika. Da jeg fortalte dig om det Forslag, han havde gjort mig, ansaa du mig endogsaa for beruset; og nu er det pludselig slaaet om. Maa da Vejen til dit Hjerte brolægges med glimrende Stene?"

Det skulde lyde spøgende, og det blev ogsaa sagt med smilende Mund og en kjærtegnende Bevægelse, men ganske svagt blandede der sig dog en vemodig Klang deri.

Den unge Frue vendte sig furmulende om.

„Med dig kan det ikke nytte at tale om saadan noget, Hans. Du er og bliver dog en Pedant. Det med Kompagniskab var naturligvis noget Brøvl, det maa du kunne sige dig selv. Men forøvrigt kan man over for en rig, jeg mener egentlig over for en Slægtning, der anvender sin Rigdom saa elskværdig, vel ogsaa være en Smule venlig. Du ved meget godt, hvorledes jeg mener det, Hans, men meget lader sig saa godt tænke og lyder saa grimt, naar det udtales."

Dønhoff var lige som gaaet tilbage til sit Skrivebord.

„Du skal altsaa have din Vilje, Dora," sagde han rolig. „For min Skyld kan det gjerne blive paa næste Søndag. Men saa kan vi slaa to Fluer med et Smæk, Hr. von Leyden rejser jo nu bort — hvad er det, Barn?"

Dora havde mekanisk drejet paa sin Forlovelsesring; Ringen var gledet ud over hendes slanke Finger og faldt paa Gulvet. Hun bøjede det blussende Ansigt ned og svarede usikkert:

„Aa, det er ikke noget, Hans. Min Ring var gaaet af; der ligger den, lige ved dine Fødder — træd ikke paa den, kjære Hans."

Han bukkede sig troskyldig og gav hende Ringen tilbage. Derefter vedblev han:

„Leyden er kommet meget hos os, Dora, det er ikke mere end billigt, at vi endnu en Gang officielt indbyder ham. Og naar du alligevel vil gjøre det hele ekstra fint, saa passer det dobbelt godt, thi saa vidt jeg kjender min Kollega von Leyden, tager han helst efter det bedste. Naturligvis, saadanne Mennesker er forvænt, de behøver ikke at nægte sig noget."

Dora Dønhoff tav. Hun havde villet svare noget efter at hun havde forvundet sin Skræk, men Indholdet af det Svar var vist ikke blevet hende selv klar. Maaske havde hun havt en Indsigelse paa de røde Læber, maaske ikke. I hvert Fald var det hendes Pligt at fjerne sig uden at tage til Gjenmæle, thi hun vidste, at Dønhoff ved Gjenoptagelsen af sit Arbejde ønskede at afbryde Samtalen.

Hun gik ind i Siderværelset og lukkede Døren lydløst efter sig.

Stadse tydeligere trængte sig den graa Dæmring; den unge Frue stod midt i Værelset og saa sin Skikkelse blive kastet tilbage af det store Spejl lige som en Skygge. Ja, nu vidste hun at alt maatte have sin Gang, saaledes som hun havde troet det, at hun selv snart vilde gaa som en Skygge i tøste Værelser, og derefter svinde hen lidt efter lidt, sagte og umærkelig, som Dæmringen kommer og gaar, indtil man en Dag opdager, at den ikke længere findes.

Hun havde troet og maaske ogsaa haabet, at hin dæmoniske Mand, hvis Haand greb ind i hendes Tilværelse, vilde rejse uden at tage Afsked; saa skulde alt have været en mørk Drøm, og maaske kom og ogsaa bedre Dage i den Forstand, hvori den nydelsessyge Kvinde opfattede det.

Nu saa hendes overtroiske Sjæl en uafvendelig Skjæbne i den Omstændighed, at Forlovelsesringen var falden paa Gulvet i samme Øjeblik som hendes umistænksomme Mand havde talt om at invitere Leyden.

* * *

Hans Dønhoff skrev videre paa sit Aktstykke. Han havde tændt Lampen og fuldstændig fordybet sig i det triste Arbejde; af og til lagde han Pennen og grundede over, hvorledes det var muligt, at Kjærligheden forsvandt saa hurtig under Trykket af ydre Forhold. Det var ogsaa en Sag hentet ud af Livet.

Da traadte Retsbudet ind og bragte en ny Bunke Akter.

Assessoren havde i den senere Tid kun set lidt til den gamle Linde, for det meste var der kommen et yngre Bud, og han saa derfor forundret op, da den gamle, graaskjæggede Mand viste sig i Døren. Egenlig var han ikke graa, men fuldstændig hvid, Hovedet ludede forover, og han stønnede under Byrden af Aktstykkerne.

„Er De syg, Linde?" spurgte Dønhoff venlig. „Jeg har ikke set Dem saa længe og troede allerede, at De havde taget Orlov."

„Orlov, Hr. Assessor?" svarede den gamle — „nej, det kjender jeg ikke. Naar jeg en Gang bliver borte, saa er det for bestandigt, og fra i Morgen af vil det blive Tilfældet."

„De vil tage Afsked?"

„Akkurat, Hr. Assessor. Det vil sige med at ville har det saadan sin egen Sag. Jeg vilde gjærne være bleven, men Hr. Præsidenten mente, at Alderen efter Haanden trykkede mig, og — ja, ganske vist kommer Aarene og medbringer alt, hvad der kan gjøre et Menneske svagt. Jeg anbefaler mig derfor ærbødigst, Hr. Assessor og ønsker Dem alt godt og glædeligt af — af —"

Han vilde tilføje noget, maaske en Faders Ønske til en Fader, men der kom noget over hans Stemme, og man kunde ikke afgjøre, om det var Respekt eller Sorg.

Da Dønhoff rakte ham Haanden og spurgte:

„Bliver De i Berlin, Linde, eller har De Børn uden for Hovedstaden?"

Saa mistede han aldeles Vejret, og han stod tyggende paa sit Overskjæg fuldstændig hjælpeløs foran Dommeren.

Nu kom denne pludselig i Tanker om det.

„Ja, ja," sagde han forlegen, „det huskede jeg ikke paa. De har jo kun den ene Søn, Hr. Linde, og han er — han bliver — naa, ja, op med Hovedet, gamle, vi har alle været letsindig en Gang i vor Ungdom, og Deres Søn kan ved Ulykken blive et ganske bravt Menneske."

Friedrich Linde nikkede svagt.

„En Ulykke er det, Hr. Assessor, men hvad der er sket, lader sig ikke ændre. Det skulde ogsaa være tilgivet og glemt altsammen, naar han blot ellers vilde være fornuftig. Han har jo lært saa meget, Hr. Assessor, det summer i mit gamle Hoved, naar jeg tænker paa det, og han kunde nok hjælpe sig med sine Kundskaber. Gaar det ikke har i Berlin, saa andet Steds — Verden er stor. Men jeg er bange for, at han har lært for meget, og nu løber det rundt for ham. Hvad mener De vel, Hr. Assessor? Han har slaaet sig paa at skrive Bøger, som om man kan sælge dem lige som et Stykke Ost. Der er rigtignok adskillige her i Berlin, som efter Sigende forsjener mange Penge derved, men om de ikke gjør det bedre end min Søn, det er et andet Spørgsmaal. Du gode Gud, sikken Elendighed! Der sidder han nu paa sit Kammer, ingen Ting at spise og intet i Kakkelovnen andet end den Smule, jeg har sendt ham, der sidder han nu den lange Dag og skriver sig Fingrene krumme, og saa er det vel oven i Kjøbet Skade for Papiret."

Den gamle tog de ekspederede Aktstykker under Armen og gik tøvende hen mod Døren. Han havde aabenbart endnu noget paa Hjertet, men syntes ikke at have Mod til at udtale det.

„Det er slemt nok," sagde Dønhoff eftertænksomt. „Den Slags Ting er vanskelig at komme an med. Naar Deres Søn har Talent som Forfatter, kan jo ogsaa gjøre det indbringende i sin ledige Timer, frem for alt maatte man se at hjælpe ham til en ordentlig Eksistens. Hvad mener De, Hr. Linde, om jeg en Gang talte med mine Bekjendte. Vi har Advokater nok i Berlin, der gjærne vil have en ung Mand med Latinskoleuddannelse paa deres Kontor, og med Tiden bliver den Slags Stillinger ret godt betalt. Over det begaaede Under — jeg mener, over hans Fortid vil man ikke blive saa meget stødt, naar blot de formildende Omstændigheder bliver sat i den rette Belysning. Skal jeg gjøre et Forsøg, Hr. Linde?"

Retsbudet foldede Hænderne.

„Gud velsigne Dem, Hr. Assessor," sagde han og trak Vejret dybt. „Jeg har al Tid sagt, at der fandtes gode Mennesker endnu. Naar De kunde bringe det i Orden, vil jeg trøstig tage min Afsked; og," tilføjede han sagte, „maaske kan ogsaa den Tid komme igjen, da jeg kan bære mit Æreslegn uden at Folk kan sige, at jeg er Fader til et forulykket Subjekt."

Friedrich gik, og Dønhoff saa efter ham med meget blandede Følelser. Den Mand havde gjort sig Livet surt, uagtet ingen kunde bebrejde ham noget, og nu maatte han endogsaa tage sin Afsked for en Ides Skyld. Det var haardt, men denne Skjæbne kunde træffe enhver, og den uhyggelige Tanke forfulgte Assessoren endnu længe og fyldte ham med en anelsesfuld Uro uden at han kunde gjøre sig Rede for Grunden dertil.

I Løbet af Aftenen kom ganske uventet David Lund. Han boede stadig paa Centralhotel, fordi han, som han paastod, paa Rejsen helst vilde betragtes som et Numer. Forøvrigt var efter det det korte Ophold i Berlin allerede den amerikanske Uro kommen over ham; Afslutningen af hans Forretninger var nær forestaaende, og han talte hyppigt om sin Afrejse.

Straks da han kom ind hos Dønhoff, sagde han paa sin korte Maade uden at tage Overtøjet af:

„I Dag skal du gjøre mig en Tjeneste. Gjør dig f rdig og kom med."

„Hvorhen?"

„Well — i de sidste Dage har jeg ikke havt noget at bestille, gik der for lidt i Byen og lærte ved den Lejlighed at kjende et ungt Menneske ved Navn Bellmann; han kalder sig Forfatter og er en original Fyr. Jeg har ogsaa læst noget af ham; en Smule vildt, men ikke saa ilde. Jeg tror han og hans Kollegaer danner en Ring her i Berlin, ihvert Fald bumler de i Fællesskab, og det er vel Hovedsagen. Uden at bumle kan de jo ikke bestille noget. I Aften har de indbudt mig i deres Stamlokale, og du skal med. Det er altsammen i Orden."

Dønhoff lo.

„Jeg vidste virkelig ikke, at du kunde finde Fornøjelse i den Slags Ting; det skal nemlig gaa meget broget til hos de Herrer, og du vil vist faa dig en ordenlig Perial."

„Aldeles ikke. Du ved, at jeg kun drikker lidt, men man skal aldrig gaa af Vejen for Lejlighed til at lære noget nyt. Og denne Bevægelse i jeres Literatur er ikke blot noget nyt, men ogsaa værd at lægge Mærke til."

„Hvor befinder det Parnas sig?"

„Et godt Stykke mod Øst. Lokalet hedder „Krokodillen". Vi tager naturligvis en Droske."

Paa Gaden holdt flere Drosker af første og anden Klasse. Lund tog en af de sidste og sagde med et smilende Blik paa sin Ledsagers noget forundrede Ansigt:

„Ser du, „old fellow", det er amerikansk. I Forretningen tager jeg det bedste Kjøretøj, for Tid er Penge. Men i Dag vil vi slaa Tiden ihjel, og det vilde være dumt yderligere at fordyre denne Daarskab. Hvis det ikke var en Omvej, vilde jeg kjøre hen til Centralhotel for at more mig over Portierens maabende Ansigt. Kjør Kusk."

De kjørte gjennem den gamle, triste Bydel over Mælketorvet.

David Lund støttede Hænderne paa sin Stok og lod Hagen hvile paa Haandtaget. Hans livlige Øjne mønstrede de gamle Huse og snirklende Øjne.

„Jeres Berlin er bleven en ganske kjøn By," sagde han, „hist og her mærker man endog et internationalt Præg; men I nøjes for meget med at anlægge brede, lyse Gader, de gamle mørke Huse bliver staaende. En Smule amerikansk Nivellering kunde ikke skade."

Efter en lille Pause tilføjede han:

„De Mennesker, som vi nu kjører hen til, er vist ikke saa daarlige Bygmestre. Hvad de vil, har et nøgtern Anstrøg, Pynt er dem forhadt, men Lyset har dog Fortrin frem for den romantiske Dæmring."

„De kan blot rive ned," bemærkede Dønhoff.

„Det er forløbig ogsaa det nødvendigste. Naar der er Plads og Grunden er god, kommer Byggeriet af sig selv. Men et kunde jeg dog ønske de unge Mennesker —"

David Lund maatte afbryde, thi Drosken holdt ved Maalet.

* * *

„Krokodillen" var et gammelt, lavt, tilrøget Lokale, hvorfra en højrøstet Larm mødte de indtrædende.

Ved et langt Bord sad ca. tyve tildels meget unge Mennesker; knap en eneste af dem var over femogtyve Aar. Paa Væggen hang en Del Kaarder og enkelte Billeder, hvoriblandt Zolos og Henrik Ibsens Portrætter, begge bekransede med Evighedsblomster.

Overst ved Bordet sad Oskar Bellmann. Han lod til at føre Præsidiet i den temmelig oprømte Forsamling.

Præsentationen skete overfladisk; nogle Navne fløj gjennem Rummet, Dønhoff kjendte dem fra Pressefejder.

Kun en eneste af de unge Mennesker sad stille ved Enden af Bordet; han lød ikke til at passe rigtig i dette Selskab, og Bevidstheden herom trykkede ham aabenbart.

Da Dønhoff tilfældig kastede Blikket paa den unge Mand, for denne samme og vendte Hovedet til Siden.

Pludselig gik der et Lys op for Assessoren. Han spurgte Bellman, som sad ved Siden af ham:

„Hedder den Herre der ikke Linde?"

„De forbauses over at finde ham her i dette Selskab, Hr. Assessor, for De maa jo kjende ham. Han hører egentlig ikke hjemme her, jeg mener ikke paa Grund af den Historie — det kan passere for den bedste. Det er nærmest min Skyld, og hvis noget letsindigt Ord i mit letsindige Liv har gjort mig ondt, saa er det de Ord, der trykkede ham Pennen i Haanden. Han tygger for meget paa Pennen, Hr. Assessor, og det kan vi ikke bruge nu til Dags. De kan vist heller ikke bruge det i Deres Kald. Vi maa saa at sige slænge Tankerne paa Papiret, om de kommer paa Hovedet eller Benene er en Biting. Forfattervirksomheden er en Sitren af Hjerneevnerne, om vi bliver forrykte derved, er kun af underordnet Betydning. Læseren mærker det ofte slet ikke, Hr. Assessor. Ernst Linde kan ganske vist skrive, men Tankerne hos ham er saa sejge som Snedkerlim, og naar der nogen Sinde bliver en Bog deraf, saa læser ingen Mennesker den. Thi vor Læsen er ogsaa en Sitren af Hjernenerverne, vi vil tage paa samme Maade som der bliver givet. Goethe skrev paa sin Faust et helt Liv, og man bruger to Menneskealdre for at forstaa den; jeg skriver en Roman paa fjorten Dage, og Publikum bruger kun halv saa lang Tid til at glemme den. Skaal, Hr. Assessor!"

Oskar Bellmann løftede sit Glas og drak. Som han sad der med det blonde Haar og det skjægløse bevægelige Ansigt vendt mod Lyset, var han virkelig en interessant Fremtoning — vel den betydeligste blandt dem alle.

Fra Stemmemylret trængte et Ord frem til Overbordenden; en eller anden havde kastet det ind i Underholdningen, en eller anden Sammenhæng.

„De Udstødte —"

Oskar Bellmann greb det som en Boldt. „Ja, vi er „de Udstødte", sagde han, „saaledes kan man kalde os. Vi sønderslaar hele Familjeskramlet, som af gammeljomfruelig Sjæle er ophobet i Traditionens og Pietetens Glasskabe, vi danser paa Skaarene vor Kankan til Melodien: „Fin siecle". Derfor udstøder man os og kalder os Dandser, lemmer eller dumme Drenge. Unge er vi, det er vi ogsaa, men Verden tilhører de unge —"

Der var bleven mere stille.

Oskar Bellmann havde stillet sig bag sin Stol og talte henvendt til David Lund. Han hilste ham som Amerikaner, Repræsentant og betonede, at i den realistiske Livsopfattelses renere Luft kunde de moderne Literaturbestræbelser bedre trives.

Ingen kunde rigtig afgjøre, om hans Tale var oprigtigt mente eller ironisk, men de fleste antog det sidste, thi de saa i Kjøbmanden kun den rige Svinehandler, og det var de overmodige unge Mennesker en meget kostelig Tanke at foreställe sig ham som Kunstmæcen.

Da Bellmann havde endt, bøjede David Lund sig lidt frem og spurgte med sin rolige klare Stemme, om det maatte være ham tilladt at sige et Par Ord. Det Spektakel, der opstod blandt de peraliserede Mennesker, var næsten uskrivelig.

„Silentium for David og hans Salmer," skreg nogen. „Hip hip, Hurra for „old fellow"! Onkel fra Amerika skal tale! — Han skal leve!"

David Lund stod bredbrystet med Hænderne i Lommerne midt iblandt den overgivne Ungdom; om hans smalle Læber spillede et halvt ironisk Smil, og da det var bleven muligt at trænge igjennem med Stemmen, sagde han:

„Mine Herrer, det er mig en stor Ære at lære at kjende de yngste Repræsentanter for den tyske Literatur, og med det tillige en Retning, der paa den Tid, jeg levede her, var mig godt som ukjendt. Mine Herrer, vi i Amerika er vante til at tage enhver ny Fremtoning alvorlig, thi man kan aldrig vide, hvad der vil udvikle sig deraf, og der for vil jeg ogsaa svare alvorlig paa jeres Hilsen. Først maa jeg da sige Dem, at vi, saaledes som I nu er, aldeles ikke kan bruge jer i Amerika. Ikke just af den Grund, mine Herrer, at vi i Amerika kun forstaar at salte Svin og slaa Indianere ihjel, nej, mine Herrer, den Tid, som De daglig tilbringer paa Deres Knejper, det er vor Rekreationstid; den benytter vi til at læse, og vi læser temmelig grundig, kjøber endogsaa de Bøger, vi læser — men vi kan ikke bruge Dem, forti er af den Mening, at man i Amerika maa leve sig ind i Kald og lære deraf, mens man udøver det; og at man ikke tør overgive sine mangelfulde Produkter til Publikums Korrekturlæsning, thi Publikum er ikke til for at læse Korrektur, men for at lære, og Forfatterne er kaldet til at belære Publikum. Saa maa de rigtignok ogsaa først selv have lært noget."

David Lund gjorde en lille Pause, trak Hænderne ud af Bukselommerne og stak begge Tommelfingre i Vestelommerne. Han saa, at hans Tilhørere begyndte at blive uro lige, men han lod sig aldeles ikke bringe ud af sin Ligevægt, og med et svagt Smil fortsatte han:

„Gud bevare mig for, mine Herrer at kritisere uvidenhed og Studering; derovre hos os vil De rigtignok ikke komme langt med den, men her i Tyskland er det jo noget andet. Her skal De have den, og hvis ikke Deres trusne Ansigter skuffer mig, har De alle gaaet i Latinskolen. Men mine Herrer, De vil være moderne Realister, og jeg tror, at dette Ønske er et godt og berettiget Ønske, og jeg tror ogsaa, at De har Anlæg derfor. Men for at være en god realistisk Forfatter er det ikke nok at kunne skildre det, man har set og oplevet, man maa ogsaa have set og oplevet meget, det er med andre Ord sige, man maa være mere end tyve Aar, og man maa foruden Skolebænkene have slidt Livets mere haardere Bænke.

Jeg ser der paa Væggen Billederne af to Mænd, som De mine Herrer, ærer som den nyere literære Tids Apostle, og hvem jeg heller ikke kan nægte at beundre; den ene er Boghandler og den anden Apotheker, derefter blev de begge Forfattere; og jeg kan erindre Dem om den store amerikanske Realist Mark Twain og den store østrigske Realist Rosegger — den ene var Mississippibaadsmand og den anden Skræder — jeg kunde nævne Dem endnu mange Eksempler paa Mænd, som har naaet det højeste i sand Fremstillingskunst med Pennen, fordi de forinden er gaaet gjennem Livets Dybder. Jeg har læst flere Ting af Dem, mine Herrer, og jeg maa sige, der sitter et Stykke Fremtid deri, men naar De skildrer en Kvinde, saa er det en Beværtningsjomfru, og naar De fremstiller Berliner-Liv, saa er det Berlin ved Natten mellem tolv og tre — muligvis vilde det være ganske heldigt for den tyske Literatur og mod den tyske Pessimisme, om de en Gang som om Natten og om Dagen vilde lade den kjølige Sol skinne lidt paa Dem, og det vilde være fordelagtigt for enhver af Dem, om De et Par Aar havde gjennemløbet den amerikanske Livsskole i Stedet for de akademiske Auditorier og Knejper. Det, mine Herrer, som Svar paa Deres Kvidre fra „de Udstødte" og isolerede, der i det frie Amerika er et Eldorado. Ingen er ensom, som ikke selv gjør sig den og ingen bliver udstødt, naar han ikke selv støder Mennesker fra sig.

Og tillad mig nu at gjengjælde Deres venlige Modtagelse med et Fad af Deres Nationaldrik; samtidig beder jeg dog om Tilladelse til at lade være selv at drikke med, thi jeg hele mit Liv har været en virksom Kjøbmand har det manglet mig paa den akademiske Øvelse at drikke."

(Fortsættes.)